

Prof. dr hab. Urszula Żuławska

Recenzja pracy doktorskiej mgr Rosy Eli Martínez Torres zatytułowanej

**Sustainable Management Model applied to the Metallic Mining Industry of Mexico:
Case Study in San Luis Potosí.**

Wybrany przez mgr Rosę Elię Martínez temat pracy - model zarządzania zrównoważonego stosowany w meksykańskim przemyśle wydobywczym przedstawiony na przykładzie jednostki górniczej z San Luis Potosí – należy do zagadnień szczególnie ważnych, zarówno ze względu na aspekty teoretyczne, jak i praktyczne. Wybór tematu rozprawy doktorskiej wydaje się ze wszech miar uzasadniony. Niezwykle bogate zasoby mineralne Meksyku, wykorzystywane od wieków, nierzadko były eksploatowane w sposób rabunkowy i bez brania pod uwagę kwestii kompleksowego oddziaływania sektora wydobywczego na środowisko naturalne i warunki życia społeczeństwa lokalnego. Mimo sformułowania przez Organizację Narodów Zjednoczonych zasad zrównoważonego rozwoju (Agenda 2030) prawodawstwo meksykańskie wyznaczające ramy funkcjonowania podmiotów przemysłu wydobywczego nie w pełni je uwzględnia. W dodatku sposób wprowadzenie w życie owych zasad pozostaje kwestią otwartą. Toteż próba zbudowania i upowszechnienie modelu, pozwalającego na bardziej zrównoważone zarządzanie w przemyśle wydobywczym jest przedsięwzięciem bardzo potrzebnym, choć niełatwym. Połączenie rozważań teoretycznych z zakresu teorii zarządzania z krajowymi/meksykańskimi i międzynarodowymi zaleceniami w zakresie zrównoważonego rozwoju oraz ich weryfikacja na przykładzie zarządzania w wybranej kopalni srebra to ambitne i trafne podejście do zagadnienia.

Przedstawiona do recenzji rozprawa podzielona jest na pięć rozdziałów. W pierwszym, zatytułowanym „Research approach” Doktorantka uzasadnia wybór tematu badań, przedstawiając znaczenie górnictwa dla gospodarki Meksyku, a także wpływ funkcjonowania tego sektora na środowisko. Jako cel pracy określa zbudowanie modelu zrównoważonego zarządzania, zgodnego z zasadami zrównoważonego rozwoju oraz z

prawodawstwem meksykańskim, który po weryfikacji modelu w wybranej jednostce przemysłu wydobywczego pozwoli na ustalenie najlepszych praktyk, jakie powinny być stosowane w sektorze wydobywczym metali w Meksyku. Mgr Martínez Torres stawia pytania badawcze o możliwość wypracowania modelu zarządzania zrównoważonego w jednym przedsiębiorstwie i jego stosowalność w całym sektorze. Doktorantka stawia hipotezy, dotyczące 1) rosnącej świadomości wpływu rozwoju (trafniejsze w tym przypadku byłoby użycie określenia wzrostu, gdyż pojęcie rozwoju per se zawiera elementy proekologiczne) gospodarczego na degradację środowiska, 2) koncentracji dotychczasowych badań na określaniu szkód powodowanych przez sektor górniczy, a nie na określeniu całościowego oddziaływania tego sektora na środowisko; 3) możliwości ustalenia, na podstawie badania przemysłu wydobywczego metali, procedur zapewniających rozwój zrównoważony; 4) w konsekwencji, możliwości budowy modelu zrównoważonego zarządzania. W relacji do postawionych celów badania określa oczekiwane rezultaty pracy badawczej. Zwraca także uwagę na odmienne uwarunkowania instytucjonalne w krajach o różnym poziomie rozwoju gospodarczego, a co za tym idzie na ograniczoną przestrzenną stosowalność wyników badań.

W drugim rozdziale, zatytułowanym „ Theoretical bases” Doktorantka definiuje, na podstawie literatury przedmiotu, podstawowe pojęcia stosowane w pracy, zarówno związane z dziedziną zarządzania, jak i z analizowanymi procesami technologicznymi. W dalszej części rozdziału opisuje modele i projekty, jakie stosowane były, z różnymi efektami, w Meksyku. Rozdział zamyka przedstawienie najważniejszych meksykańskich aktów prawnych i oficjalnych strategii dotyczących przemysłu metalowego i ochrony środowiska. Rozdział zamyka podsumowanie wskazujące na najważniejsze związki pomiędzy strukturą organizacyjną, a zmianami środowiskowymi.

Rozdział trzeci, „Originality Research: San Luis Potosi’s mining industru annotation” poświęcony jest przedstawieniu badań własnych Doktorantki dotyczących przemysłu wydobywczego w San Luis Potosi na tle krajowego przemysłu wydobywczego.

Kluczowy, najobszerniejszy rozdział czwarty „Sustainable manegement model for mining metallic industry of Mexico: methodological development” to budowa modelu zrównoważonego zarządzania. Podzielony jest on na cztery części. W pierwszej Doktorantka uzasadnia wybór metody badawczej (Holistic Simple Case Study), uzasadnia uzupełnienie badań o obserwację uczestniczącą, określa istotne w przypadku przemysłu wydobywczego i metalurgicznego zasady zrównoważonego rozwoju oraz towarzyszące im ryzyka

środowiskowe, wreszcie zawarte w meksykańskim prawodawstwie parametry środowiskowe ze specjalnym uwzględnieniem parametrów odnoszących się do górnictwa podziemnego. Klasyfikuje możliwe do uzyskania dane oraz opisuje techniki pozyskiwania danych. Ta część pracy zawiera wiele autorskich schematów, porządkujących przedstawiany materiał.

W drugiej części rozdziału przedstawia etapy budowy i weryfikację modelu zarządzania zrównoważonego, zaczynając od podstaw teoretycznych, poprzez uniwersalne zasady zrównoważonego zarządzania, meksykańskie wytyczne prawne, kończąc na opisie badania przypadku, który pozwolił na stworzenie przewodnika dobrych praktyk dla przemysłu górniczo-metalurgicznego. W trzeciej części rozdziału przedstawia i opisuje schemat modelu zrównoważonego zarządzania, podkreślając rolę opracowanych instrumentów pozyskiwania danych: przewodnika obserwacyjnego i listy kontrolnej. W czwartej, końcowej sekcji rozdziału przedstawia znaczenie stworzonego modelu dla meksykańskiego przemysłu wydobywania metali.

W rozdziale V (mylnie zaznaczonym jako VI), „Case study in underground metallic mine: description of results” Doktorantka przedstawia efekty badania przypadku zarządzania w konkretnej podziemnej kopalni srebra, wykazując się głęboką znajomością procesów technologicznych i zarządzania w badanej jednostce. Pozyskane dane zgromadziła w macierzy Leopolda dla badanego obiektu, obejmującej oddziaływanie ze względu na zasady zrównoważonego rozwoju i zasady prawne różnych etapów procesu produkcyjnego. Pozwala to na podsumowanie zakresu dobrych praktyk stosowanych w przedsiębiorstwie. Równocześnie Doktorantka opisuje liczne niedociągnięcia w organizacji funkcjonowania kopalni oraz wskazuje na sposoby poprawy sytuacji. Na uwagę zasługuje podkreślenie elementów instytucjonalnych funkcjonowania obiektu – zagranicznej własności kopalni – oraz ich wpływu, tak pozytywnego jak i negatywnego, na zakres stosowania zasad zrównoważonego rozwoju. Innym pozytywnym elementem analizy funkcjonowania obiektu w środowisku społecznym jest zwrócenie uwagi na uzależnienie społeczności od jednego typu przemysłu i na płynące stąd konsekwencje.

Część analityczną pracy zamykają wnioski, dyskusja rezultatów, analiza możliwości praktycznego zastosowania wyników badań oraz wskazówki dla dalszych badań.

Pracę uzupełniają aneksy związane z dokumentacją prowadzonych badań przypadku oraz obszerna bibliografia (264 pozycje w języku angielskim i hiszpańskim), streszczenia w języku polskim i angielskim.

Warto zwrócić uwagę na liczne graficzne i tabelaryczne opracowania własne Doktorantki, co ułatwia percepcje materiału zawartego w pracy.

Głównym celem prowadzonych badań było stworzenie modelu zrównoważonego zarządzania i cel ten został osiągnięty. Na stronie 127 Doktorantka przedstawiła grafikę obrazującą elementy modelu. Jego walorem jest połączenie elementów pochodzących z różnych sfer (badań teoretycznych, zasad międzynarodowych oraz legislacji krajowej), a co ważniejsze wypracowanie na podstawie badania przypadku dobrych praktyk w zakresie zarządzania zrównoważonego adekwatnego w przypadku przemysłu wydobywczego metali. Niestety dopiero w aneksie Doktorantka zamieściła przykład przewodnika obserwacji i listy kontrolnej (zresztą w mało czytelnej formie i bez tłumaczenia). Ich umieszczenie bezpośrednio w tekście, obok schematu modelu, niewątpliwie pozwoliłoby na łatwiejszą analizę tych najważniejszych, bo nowych, stanowiących własny wkład Doktorantki, elementów modelu.

Doktorantka wykazała się szeroką znajomością literatury przedmiotu, a właściwie wiedzy z różnych dziedzin, od techniki i ekonomii po prawo i zarządzanie. Nabytą wiedzę potrafiła wykorzystać przy planowaniu i realizacji badania naukowego. Zaprezentowała także podejście krytyczne do wyników prowadzonych badań, wskazując na zakres stosowalności zbudowanego modelu oraz nie wahając się wskazać uchybień w zarządzaniu w badanym obiekcie. Elementy te, moim zdaniem, świadczą o dojrzałości naukowej doktorantki.

Bardzo dobra i mająca praktyczne aspekty rozprawa doktorska mgr Rosy Elii Martínez Torres nie jest jednak wolna od pewnych niedociągnięć. Pewne zastrzeżenia budzi podział materiału zawartego w dysertacji. Podczas gdy zawartość trzech pierwszych rozdziałów wydaje się być nazbyt rozczłonkowana, zasadniczy rozdział czwarty jest chyba zbyt obszerny. Wydaje się, że wyłączenie z niego części metodologicznej ułatwiłoby percepcję pracy. Podobnie powracanie na początku rozdziału V (oznaczonego jako VI) do opisu badanego sektora nie wydaje się dobrym rozwiązaniem.

W dysertacji nie brak drobnych pomyłek, zwykle natury redakcyjnej, być może powstałych w czasie tłumaczenia pracy z języka hiszpańskiego na angielski (mylna numeracja rozdziałów, niepotrzebne powtórzenia, nieczytelne tabele etc.). Część materiałów graficznych nie doczekała się tłumaczenia na język angielski. Niedociągnięcia te nie mają większego znaczenia dla wartości naukowej pracy, należałoby je jednak usunąć przed publikacją pracy.

Głównym walorem przeprowadzonych badań jest, moim zdaniem, połączenie szerokich studiów teoretycznych i budowy modelu zrównoważonego zarządzania z prowadzonymi z dużą dociekliwością badaniami przypadku. Na uwagę zasługuje też krytyczna analiza możliwości szerszego zastosowania zbudowanego modelu w innych jednostkach sektora, jak też w innych typach przedsiębiorstw. Kolejnym atutem jest wskazanie możliwych kierunków dalszych badań w zakresie zarządzania zrównoważonego.

Reasumując, praca mgr Rosy Elii Martínez Torres, ambitnie łącząca aspekty teoretyczne i praktyczne zarządzania, poświęcona nader aktualnym problemom, przygotowana w oparciu o szerokie badania literaturowe, wnosząca nowe propozycje w zakresie zarządzania, w dodatku poddane weryfikacji w konkretnym przypadku, bez wątplenia spełnia warunki stawiane rozprawom doktorskim i może być przedmiotem publicznej obrony.

Warszawa, dnia 3 lutego 2022 roku

